

RAPPORT

om undersøkelse av steinfylte groper
(mulige flatmarksgraver) i massetaket
på Njerve (gnr.151), Spangereid s.,
Sör-Audnedal pgd., Vest-Agder, juni 1972.

Gropene er ikke nevnt i DAMR's registrering av Spangereid 1970-71. I en henvendelse av 29.5.1972 til vegsjefen i Vest-Agder fra Arne Skjölsvold/ Perry Rolfsen betegnes fortidsminnene slik: "- det dreier seg om flatmarksgraver som er skåret ned i undergrunnen uten synlige spor på overflaten. De er fra 2-5 m. i diameter og ca. 0,5-0,7 m. i dybde. Gravene inneholder keramikk, brente bein, brente stein og trekull, og de er fra yngre romertid/ folkevandringstid, 300-600 e.Kr."

Beliggenhet og beskrivelse:

De steinfylte gropene tilhørte eiendommen Njerve (gnr.151), Höllen i Lindesnes kommune. De lå på morene umiddelbart SÖ for bunnen av Lenefjordens sydlige arm. (Foto 1) Det undersøkte området lå ca. 10-30 m. fra stranden i jevnt stigende terreng fra 2-4 m. o.h.

Undersøkelsen kom i stand fordi de steinfylte gropene som var blitt avdekket i skjæringen til Njerve massetak, sto i fare for å rase ut.

För massetaket ble anlagt (av Statens veivesen) var området nær gropene oppdyrket. Rolf Rasmussen, Höllen, sønn av arealets tidligere eier, opplyser at det oppdyrkte området lå som et platå ca. 4 m. o.h. med bratt skråning ned mot Lenefjorden. (Foto 1) Oppdyrking skjedde 1947-49. Rolf Rasmussen husker at i allefall en haug som inneholdt kull og stein ble utslettet. Mindre forhøyninger ble jevnet ut, og i nærheten av det undersøkte området ble en naturlig fordypning fylt igjen. Området ble plöydd i en dybde av ca. 0,25 m.

Undersøkelsesområdet for utgravningen:

I skjæringen til massetaket var tre steinfylte groper synlige (foto 2,4, plan 2:A,B,C) mot den ellers steinfattige grusmassen. Den midterste og tydeligste (grop B) (foto 4) inneholdt skjörbrente stein med diam. 5-25 cm. og kullholdig jord. Kullkonsentrasjonen syntes sterkest mot bunnen. Gropas dybde målt fra overflaten: opptil 90 cm., største diam.: ca. 2 m.

Av grop A og C var bare få stein synlige. På massetakets kant over A og i stabiliseringskanten nedenfor fant man kullfragmenter og skjörbrente stein. Bare få stein og ingen kullfragmenter var synlige ved C.

I et forsök på å hindre utrasing etter at gropene var oppdaget, hadde Statens veivesen tilfört jord både oppå og opptil skjæringskanten.

Gravningstid og arbeidsstyrke:

Gravningstid:19.-27.juni 1972.

Undersökelsen ble foretatt av Universitetets Oldsaksamling, Oslo og finansiert av Statens veivesen.

Gravningsdeltakere: Kirsten Eklund, Leif Pareli, Heid Gjöstein Resi (leder), Rasmus Sletner.

Arbeidsbeskrivelse:

Forberedende fotografering ble foretatt.(foto2,3) Målesystemet ble lagt opp med en NV-SÖ gående akse parallelt med og ca.4 m. fra massetakets kant. En NÖ-SV gående tverrakse fikk plass slik at profilbenken skulle skjære grop B. Profilbenkens bredde: 0,4 m. Fotografering, tegning og nivellering av plan 1 ble utfört. Plan- og profiltegning fikk målestokk 1:20. Torv, pålagte jordlag og åkerjord ble fjernet i en sjakt på 3 x 2,60 m. umiddelbart SÖ for profilbenken. (foto 5) En vurdering av arbeidet som krevdes for å fjerne jordmassene sett i forhold til projektets tidsramme ble grunn til at bare et mindre område langs massetakets kant ble gjenstand for videre utgravning.

Skjæringskanten mot massetaket ble jevnet og fotografert. (foto 7-9) Profiltegning ble utført for området nær grop B. Deretter ble et 18 m. langt og ca. 1,5 m bredt felt langs grustakets kant lagvis gravd vekk. (foto 6) NÖ-SV profilen ble fotografert. (foto 14) Profilbenken ble gravd ned, og sjakten SÖ for profilbenken ble fylt igjen.

Gravningsiakttagelser og funn:

(Plan 2 og funntabell)

Det undersøkte feltet viste i profil denne lagfølge:

(foto 10, profiltegning)

1. eventuelt påført jordlag
2. torv, 2-5 cm.
3. mold, tidligere åkerjord, 20-35 cm.
4. utfellingssjikt, 4-15 cm. De øverste 2 cm. hadde tettest konsistens og var mørkest av farge.
5. morene, under grunn.

Grop A.

Skjörbrente stein (med diam. 5-25 cm.) og askeblandet jord som var synlig i området nær A før utgravningen, kunne spores bare få centimeter fra massetakets kant inn i det utgravde feltet. Groprestens største diam.: ca. 90 cm., dybde: opptil 60 cm. Enkelte brente beinfragmenter ble funnet. (Funn nr. VI) Det var ikke mulig å ta noen tilfredsstillende kullprøve.

Grop B.

Grop B var gravd ned i undergrunnen. Nedgravningens overflate falt sammen med overflaten til utfellingssjiktet under åkerjorden. (foto 6, 12, 13, profiltegning) Gropas største diam.: 2,25 m. (NV-SÖ). Største dybde: 0,80 m. Steinenes diam.: 0,05-0,30 m. De fleste steinene i B viste tegn til å ha vært i kontakt med ild. Jorda var sterkt kullholdig. Nær bunnen av gropa var kullkonsentrasjonen størst.

Spredt omkring i B ble det funnet jernslag (Funn nr. IX), jernfragmenter, bl.a. nagler (Funn nr. VIII), potteskår (Funn nr. VII), brente beinfragmenter (Funn nr. X) og flint-

fragmenter (Funn nr. XI). Nær midten av gropa fant man en brynestein (Funn nr. XII). To kullprøver ble tatt fra bunnen av grop B. (Funn nr. XIII, XIV)

Grop C.

Steinansamlingen i C hadde en diameter NV-SÖ på 3,70 m. og dybde på opptil 0,50 m. Den besto hovedsakelig av rundkamp med diam. 0,05 - 0,35 m. Steinansamlingen lå under åkerjordlaget og fylte tilsynelatende en naturlig fordypning i terrenget.

Det ble hverken funnet kull eller askeblandet jord i gropa. Eneste funn, nær overflaten: en krittpipe. (Funn nr. XV)

I det påfylte jordlaget på massetakets kant og i åkerjordlaget ble det gjort funn av potteskår (Funn nr. I), en jernnagle (Funn nr. II), brente beinfragmenter (Funn nr. III), flintfragmenter (Funn nr. V) og et glass-skår (Funn nr. IV).

En mindre konsentrasjon av kullholdig jord som ved undersøkelsens avslutning kom til syne i hjørnet av profilbenken Ö for grop B, kan muligvis tilhøre en fjerde grop. (Plan 2)

Sammenfatning:

Det undersøkte området langs massetakets kant inneholdt to steinfylte groper (B og C) og utraste rester etter en tredje (A).

Brente beinfragmenter fra grop A og B kan, hvis de er fra menneske, tyde på at ~~gropene~~ gropene var branngraver. Kull og skjorbrente stein fantes i begge groper. Grop B ga i tillegg en rekke funn (jernslag, jernfragmenter, leirkarskår, bryne). Den relativt store mengde jernslag i grop B reiser imidlertid spørsmålet om gropa har hatt en funksjon ved jerntilvirkning.

Grop C inneholdt en samling rundkamp og her ble det funnet en krittpipe. Steinsamlingen lå tilsynelatende i en naturlig forsenkning i terrenget. Grop C kan være rester etter planeringsarbeidet som ble utført i området for oppdyrking, i ~~lik~~ likhet med den utfylte fordypningen som ble nevnt av Rolf

Rasmussen (S.1).

2 plantegninger, profiltegnning av grop B, foto 1-14.

Oslo, 20. juli 1972.

Heid Gjöstein Resi

Heid Gjöstein Resi

Funn-iakttagelser.Funn-tabell. (mengde angitt i gram)

Funn nr.	Keramikk	Br. bein	Kull	Andre funngrupper	Lokalisering
I	320 g				Överste jordlag, påfyll, åkerjord
II				Jernnagle, 5g	"
III		13g			"
IV				Glass-skår, 3g	"
V				Flint, 25g	"
VI		2g			Grop A
VII	130g				Grop B
VIII				Jern-fragm., 110g	"
IX				Jernslag, 1,5kg	"
X		15g			"
XI				Flint, 17g	"
XII				Bryne	"
XIII			125g		Grop B, fra bunnen
XIV			130g		Grop B, fra bunnen
XV				Krittpipe	Grop C
XVI	160g	7g		Blå glassperle Jernfragm., 6g Flint, 21g	Haug av sammenhopet humus fra forskjellige deler av sandtaket.

Röntgenopptak av funn nr. VIII har X nr. 907 i U.O. röntgenfilm-arkiv.

Korrelasjonsliste for C nr. og funn-nr.

C Nr. 33454 a-s	Funn nr.
a	VI
b	VIII
c	VII
d	XII
e	X,XI
f	IX
g	XIII,XIV
h	XV,XVI
i	IV
k	I
l	III
m	V
n	III
o	XVI (glassperle)
p	XVI (jernstykke)
q	XVI (keramikk)
r	XVI (flint)
s	XVI (br. bein)